

A n t o n í n K o n e č n ý

V*inařem*
v **A***frice*

I LECKDE JINDE

Autorova první, a žel také poslední samostatná knížka je originální svým spojením cestopisného rozměru s tematikou vinařství. Antonín Konečný měl to štěstí, že jeho životní poslání pracovat kolem vína bylo spojeno i s cestováním. Díky tomu máme v jeho čtivých vzpomínkách možnost s ním nahlédnout do poválečné Afriky a třeba si ji srovnat s tím, jak ji viděli Hanzelka se Zikmundem a jak on, ale také do Maďarska revolučních dnů roku 1956 nebo do Bulharska či Albánie. Konečného kniha netrpí sentimentem, naopak ji zdobí záviděníhodný nadhled a jemný humor. Ve spojení s dobrým vínem na stole při jejím čtení ideální kombinace.

Ing. Antonín Konečný

se narodil roku 1923 v Šitbořicích, maturoval 1947 na Vyšší ovocnářsko-vinařské a zahradnické škole v Mělníku. Nejprve pracoval ve Vinařských závodech v Bratislavě, potom v Etiopii, v Alžírsku, nakonec jako sklepmistr v Záhorské Bystrici. Jeho profesní dráha byla velmi bohatá. Jako vinařský odborník byl spoluautorem dvou vinařských příruček a Vinařského slovníku. Zemřel v roce 2006.

ANTONÍN KONEČNÝ

VINAŘEM V AFRICE

I LECKDE JINDE

2011

© *Antonín Konečný – dědicové, 2011*

© *Carpe diem, 2011*

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU
ISBN 978-80-87195-76-5

Úvodem

Žádná jiná kulturní plodina než réva vinná k tomu, aby přinesla své plody, nevyžaduje tolik teoretických a praktických znalostí. Žádné jiné ovoce než hrozny révy vinné neprochází tak složitým výrobním procesem, biologickými a chemickými přeměnami, než se z něho stane zdravý a chutný nápoj – víno. A také žádný jiný nápoj než víno se po svém vzniku nemění na lepší a nevydrží být hodnotný a prospěšný tak neuvěřitelně dlouhou dobu.

Tyto výjimečné vlastnosti vína mne vedly k tomu, že jsem se o něj tolik zajímal a věnoval mu skoro celý svůj život, přitom jen tak jako mimochodem mně víno pomohlo splnit moje mladické představy o cestování a pobytu v cizím světě.

Jezdil jsem nakupovat hrozny a víno, zúčastňoval se odborných a obchodních jednání, přehlídek, exkurzí, přátelských setkání a pracovních pobytů. Někdy to bylo jen několik dnů, někdy týdnů, měsíců a někdy i několik roků. Poznal jsem vinařství v Maďarsku, Bulharsku, Rumunsku, Jugoslávii, Albánii, Rakousku, v bývalém Sovětském svazu, Itálii, Španělsku, Francii, Německu, Alžírsku, Maroku a Etiopii. Málem bych zapomněl na Slovensko, kde jsem žil od roku 1949 do roku 1996.

V každé z těchto zemí jsem viděl zajímavé věci týkající se vinařského oboru a setkal jsem se se zajímavými lidmi. Poznal jsem, někdy až velmi dobře, život a povahu obyvatelstva a prožil mezi nimi mnohé příhody a situace. Ty příhody byly někdy úsměvné, někdy poučné a někdy i tak trochu dobrodružné, až nebezpečné, ale nejlépe se pamatují ty úsměvné.

Jenomže paměť začíná slábnout změnami biologickými, zápisky a diapozitivy ztrácejí jasnost změnami chemickými, a tak, aby se uchovaly, začal jsem psát vzpomínky a myslím, že na poslední chvíli. Výsledkem toho je tento vinařský cestopis „Vinařem v Africe i leckde jinde“, ke kterému mám jen jednu poznámku: Vážený čtenáři, promiň mi tento čin.

Antonín Konečný

Proč jsem se stal vinařem

Na to, aby člověk po celý život dělal jen v jednom oboru, má určitě vliv prostředí, v kterém prožíval svoje mládí. Tak to bylo i v mém případě. Narodil jsem se v roce 1923 na jižní Moravě v obci Šitbořice, ležící na úpatí Chříbských vrchů, asi 25 km jižně od Brna. Tato obec, která v historii patřila pod starobrněnský klášter Sv. Anny, měla už v roce 1365 vlastní horenské právo a až do révokazové pohromy bylo vinařství nezanedbatelným zdrojem příjmů obyvatel a současně sloužilo i k udržení zdraví. Obec byla založena na soutoku šesti potoků, dnes je voda jen ve dvou, a potoční voda se používala i na pití. Proto v minulosti byly časté epidemie, vznikající z nečisté vody, jako tyfus, úplavice, cholera, a dokonce někdy i malárie, které říkali „hodonka“ (vyskytovala se nejvíc v okolí Hodonína). Když staří lidé vyprávěli o choleře, nezapomněli vždy podotknout: „Cholera byla v tom roce, jak se neurodilo víno.“ Například v roce 1836 zemřelo na choleru přes 100 obyvatel, v roce 1849 36 a v roce 1866 až 215, takže i slabší víno bylo vždy zdravější než špatná voda. Kopání studní propagoval místní farář Venceslav Šula (1852–1886) pro občany podivnou češtinou takto: „Sedláče, udělej mi potěšení, vykopej si studnici!“ Sedláci studnice kopali a od té doby se cholera nevyskytla, ale případy tyfu ještě v třicátých letech minulého století ano.

Velkou produkci vína v minulosti připomíná okolo 700 sklepů na víno, vytesaných v písčité sprašové skále. V době mého raného mládí, to je okolo roku 1926, staré vinice již dožívaly a začaly se vysazovat nové, někdy ještě pravo-kořenými sazenicemi, ale většinou již roubovanými na amerických podložkových révách. Každé naše dětské po-

činání bylo více méně poznamenané prostředím, v kterém víno a vinohrady byly pro nás nejbližším. A tyto styky v nás usměrňovali, nechtěně, naši rodiče a ostatní členové rodiny, hlavně prarodiče. Otec mé matky se jmenoval Metoděj, a protože byl menší postavy, říkala mu celá dědina „Metůdek“. Byl to velký milovník a znalec koní, holubů, včelař, ale také dobrý vinař. Z jeho 31 vnoučat jsem byl jeho oblíbencem a již od mých 3–4 roků si pamatuji, že skoro každý den pro mne přišel, ve vyšívaném dlouhém kožichu se sotůrkem v ruce, a šli jsme spolu do jeho sklepa na Hradisko. Tam nejdříve zapálil svíčku, na obrácený vědrový soudek vyložil ze sotůrku špek a chleba, košťárem natáhl červeného vína, bílého měl málo, to bylo jen pro slavnostní události, napustil víno sobě i mně do skleničky „hranky“. Víno prohlédl proti svíce, ovoněl, ochutnal a potom řekl: „Dej nám Pánbůh zdraví“, a já jsem musel odpovědět: „Ať nám slouží na zdraví.“ Dodnes si pamatuji, jakou to jeho víno mělo krásnou rubínovou barvu, s jiskrou to už nebylo tak slavné, bylo kyselé a trpké, ale s tím chlebem a špekem přenáramně chutnalo. Tak to šlo po celé moje mládí. Za ruku už mne si ce nevodil, ale vždy byl rád, když jsem s ním do sklepa šel, ale největší radost měl, když jsem s ním šel do jeho vinohradu ve Staré hoře a pomáhal mu při práci.

Ve stařečkově vinohradu začaly práce vždy řezem. Řez vykonávali dospělí členové stařečkovy početné rodiny, měl čtyři syny a pět dcer. Řezalo se na hlavu a na krátké, nejvíc čtyřoké, čípky, to aby se keře nevysílily. Řezalo se již nůžkami, ale stařeček ještě starým kosířem opravoval ořezané hlavy podle svých představ. Na příliš dlouhé čípky reagoval vždy takto: „To jsi mohl zrovna řezat kosou.“ Další prací bylo zatlukání kolí, protože se po vinobraní, před posledním rytím, vyťahaly a uložily do kozlíků na kraji řádků. Potom se pokopala postnice (dělalo se to v púště) a čekalo

se až na první vázání. Vázalo se žitnou slámou, mláčenou cepy, svázanou do „pantů“, anebo sítinou, která tenkrát rostla okolo potoků anebo na vlhkých loukách. Panty byly svazky žitné slámy, dlouhé asi 80 cm, které se v polovině přehnuly a na spodku a uprostřed svázaly zase slámou. Tyto panty se připravovaly již v zimě, kdy se dělala povřísla na vázání snopů obilí. Těsně před použitím se namočily do vody a šlapáním se stébla rozmačkala, takže byla vláčná a pevná. Po vypuštění prvních oček, „holoubátek“, ve vinohradu už nesměly pracovat ženy, protože, podle stařečka, by je mohly sukněmi vylámat; mohly až vázat. Z chorob byla nejrozšířenější peronospora, méně moučnatka. Proti peronospoře se stříkalo roztokem modré skalice a vápna a proti moučnatce se zaprašovaly hrozny mletou sírou. Stařeček si dlouho nekoupil stříkačku a postříkoval jen „věchtem“, což byl zase svazek slámy připevněný na krátké dřevěné rukojeti, a roztok skalice měl v dřevěné putýnce. Na poprašování sírou byly rozprašovače, podobné včelařským dýmákům, anebo stačila i stará punčocha. Stařeček chodil do vinohradu denně, takže věděl všechno o každé hlavě, kdy začala rašit, jak odkvetla, jak se vyvíjely hrozny, a tak dokázal i přesně určit začátek sběru. Předtím se ale musely vykonat potřebné přípravy, a to poslední okopávka, uhrabat krajní řádky, aby bylo vidět, jestli někdo cizí nevstoupil do vinohradu, dále v prostředku vinohradu, pod velikou třešni, vybudoval ze slaměných došek hlídací boudu, a jak hrozny začaly „zaměkat“, chodil skoro každou noc vinohrad hlídat. Někdy mne vzal s sebou, a to bylo vždy pro mne velké dobrodružství. Stařeček měl velký bubínkový revolver a z toho někdy, pro moje potěšení, vystřelil. Rána to byla ohromná, znásobená ozvěnou od blízkého lesa. Zkoušel mne také, jestli se nebojím, tím, že mne posílal samotného obejít vinohrad, ale vždy mne zpozvzdálí sledoval.

V boudě jsme leželi na slámě, přikrytí starým kožichem, a bylo nám dobře.

V tom čase, to je okolo roku 1930, ještě polní hlídači, „hotaři“, zaráželi horu, to znamená, že ve všech viničních tratích, ve Starých a Nových horách, v Rozdílech, na Odměrkách, v Domanínách a v Mladých, postavili vysoké tyče, na kterých byla kytice z polních květů a tři nabodnutá jablka, která měla připomínat doby, kdy podle horenského práva se krádež hroznů trestala useknutím dvou prstů.

Poslední přípravou na vinobraní bylo zamáčení a vydrhnutí všech dřevěných kádí, kadeček, puten a putýnek. Chybějící se nakoupily u místních bednářů anebo na jarmarku v Kloboukách nebo Hustopečích.

Den před vinobraním jsme si koupili „u židů“ kudly s dřevěnou stěnkou a druhý den ráno se všechno naložilo na žebřinový vůz, koním na postroje se pověsily malé bronzové zvonky a celá velká stařečkova rodina, to je synové a dcery se svými dětmi, se natlačila na vůz a jelo se sbírat. Zvonky zvonily, pacholci práskali bičem, všichni na voze mluvili vesele, a nevím proč, i hlasitě. Stařeček určil, co se bude sbírat. Začalo se bílými odrůdami. Ve vinohradu měl Bulbundru, Muškatele, Šrek, Kozí cecek, Cynifál, Portugal, Řezlík a ještě jiné. Ženy a děti řezaly hrozny, chlapi je nosili v putnách do kádí na vůz, kde je hned mestovali. Trocha nejlepších hroznů se dávala zvlášť a ty se po skončení vinobraní nosily na faru na výrobu mešního vína. Po celý den se jedly jen hrozny a zakusovaly se chlebem namazaným husím sádlem. Pilo se víno, když bylo, a když ne, tak jen Štengar. Na poslední fůru se naložili i sběrači a jelo se domů, obvykle až za tmy. A zase zvonily zvonky, práskaly biče, chlapi mluvili ještě hlasitěji než ráno, ale my děti, od únavy na voze, už spaly. Ptával jsem se, proč se o vinobraní dávají koním na postroje zvonky, a stařeček mi vysvětloval,

15. Východ z uličky lásky

16. Římské toalety